

Naročnina mesečno 18 Lir, za inozemstvo 31.50 Lir - nedeljska izdaja celoletno 34 Lir, za inozemstvo 65 Lir. Ček. rač. Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.349 za inserate.

Podružnica: Novo mesto.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega izvora: Unione Pubblicità Italiana S.A., Milano.

Izhaja vsak dan zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana. Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana. Telefon 4001-4005.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S.A., Milano.

Abbonamenti: Mese 18 Lire. Estero, mese 31.50 Lire. Edizione domenica, anno 34 Lire. Estero 65 Lire. C. C. P.: Lubiana 10.650 per gli abbonamenti, 10.349 per le inserzioni.

Filiale: Novo mesto.

SLOVENE

Bollettino No 972

Vittoriose azioni navali

Un convoglio duramente colpito dai bombardieri — Consolidamento delle posizioni, raggiunte in Tunisia 1500 prigionieri e molto materiale bellico

Il Quartiere Generale delle Forze Armate comunica:

In Tripolitania le forze dell'Asse continuano l'attuazione dei previsti movimenti; nostre formazioni aeree hanno ripetutamente bombardato e mitragliato mezzi blindati avversari.

Tre «Spittfire» risultano abbattuti da cacciatori germanici; altri due apparecchi precipitarono al suolo sotto il tiro delle batterie contro-aeree.

Nel settore tunisino sono state consolidate le posizioni raggiunte; nei combattimenti degli ultimi tre giorni abbiamo complessivamente preso 1500 prigionieri, molto materiale bellico — fra cui 20 cannoni — ed alcune decine di mitragliatrici, distrutti 50 automezzi.

Durante una incursione nemica sul porto e la città di Susa (Tunisia) un quadromotore colpito dalle artiglierie della difesa, cadeva in mare.

Velivoli italiani a grande raggio d'azione hanno agito sul porto di Orano; una nave è stata lasciata in fiamme e un'altra gravemente danneggiata.

Formazioni di bombardieri operavano sul porto di Algeri centrando due piroscafi, uno dei quali è affondato.

Reparti dell'aviazione germanica hanno attaccato ieri al largo di Algeri un convoglio nemico colando a picco una nave di 8.000 tonnellate e colpendone altre otto per complessive 49.000 ton.

Successivamente nostri aereo-siluranti, al comando del Capitano pilota Ricciarini Giulio si portavano sullo stesso convoglio affondando con siluri un piroscafo di 10.000 ton. e danneggiandone gravemente un altro di uguale tonnellaggio.

Nel Mediterraneo Occidentale durante la notte sono stati ripetutamente attaccati da formazioni di aereo-siluranti numerosi mercantili nemici naviganti in convogli fortemente protetti.

Il Capitano Franco Mellei, il Tenente Alessandro Setti e il Tenente Francesco Cossu hanno rispettivamente affondato un piroscafo di oltre 7.000 ton (complessivamente 21.000 ton).

Un quarto piroscafo è stato gravemente danneggiato dal Sottotenente Carlo Phister.

Velike sovjetske tankovske izgube

V desetih dneh so bili uničeni 804 sovjetski tanki — Stalne hude borbe pri Ladoškem jezeru — Na jugu so bili Sovjeti z velikimi izgubami odbiti Dnevni napad na London

Hitlerjev glavni stan, 20. jan. Nemško vrhovno poveljstvo objavlja:

Na južnem delu vzhodnega bojišča so Sovjeti nadaljevali svoje močne napade. Povsod so bili z visokimi izgubami vršeni napadi. V dneh 19. in 20. januarja so izgubili tukaj 52 oklepnih voz, od katerih je bilo na prostoru ene oklepne divizije uničenih v uspešnih protisunkih 24. Močni oddelki nemškega letalstva in rumunska bojna letala so v tekočih napadih razkropila zbirališča sovjetskih čet in obstrlevala sovražnikov dovoz.

Nemške čete pri Stalingradu so se zopet postavile neprestanim prizadevanjem sovražnika, da bi strel obrambno fronto s skrajnim odporom ter v ogorčenih borbah odbile množične napade. V srednjem odseku in jugovzhodno od Ilmenskega jezera so bili krajevni boji v katerih so bili uspešno poslani v boj lastni napadalni oddelki.

V stalnih hudih borbah južno od Ladoškega jezera je bilo uničenih 27 oklepnih voz, od teh na prostoru ene pehotne divizije 18.

Od 11. do 20. januarja so oddelki kopne vojske uničili, zaplenili ali onesposobili 804 sovjetske oklepne vozove.

Nemško-italijanska oklepna armada je včeraj odbila vse napade, ki jih je izvedla 8. angleška armada z množičnimi pehotnimi in oklepnimi silami. Letalske sile so z uničujočim učinkom posegale v borbe. Tri angleška lovška letala so bila sestreljena.

V Tunisu so bile obdržane proti močnim sovražnim protinapadom vse pred dvema dnevmi pridobljene nove postojanke, na nekaterih mestih pa še bistveno izboljšane glede terena in prostora. Število ujetnikov in količina plena se stalno večja.

Letalstvo je podpiralo bojno delovanje naših kopnih čet. Močni letalski oddelki so napadli na morskem področju okrog Alžira polno naložen velik konvoj in dosedaj potopili iz njega 2 transportni ladji s skupno 18.000 tonami, razen tega pa težko poškodovali še 9 tovornih parnikov. Trije izmed slednjih so začeli goreti.

Zapadno od Alžira je neka nemška podmornica razen tega potopila 6000 tonski parnik in

Giraud sestavlja »vlado«

Lisbona, 31. jan. AS: Kakor poročajo novice iz Alžirja, je general Giraud sestavil v Severni Afriki neko psevdofrancosko vlado, v katero je sprejel ljudi svojega zaupanja. Pravi, da je zahteval od generala De Gaulle, naj določi svojega kandidata, ki ga bo zastopal v vladi.

Zmagoviti nastopi na morju

Bombniki so hudo zadeli konvoj — Utrjevanje položajev, zasedenih v Tunisu — 1500 ujetnikov in mnogo vojnega gradiva

Vojno poročilo št. 972

Glavni Stan Italijanskih Oboroženih Sil objavlja:

V Tripolisu osne sile nadaljujejo določene premike; naše letalske skupine so ponovno bombardirale in obstrlevala nasprotna oklepna sredstva.

Nemški bombniki so sestrelili tri letala vrste »Spittfire«; dva druga stroja sta treščila na tla, zadeta od protiletalskega topništva.

Na tuniškem odseku so bile utrjene do-sežene postojanke; v bojih zadnjih treh dni smo zajeli skupno 1500 ujetnikov, mnogo vojnega gradiva — med njim je 20 topov — ter nekaj desetlin strojne in uničili smo 30 avtomobilskih vozil.

Med sovražnim letalskim napadom na Suso (Tunis) je treščil v morje en štirimotorni, zadet od protiletalskega topništva.

Italijanska letala za dolge polete so delovala nad pristaniščem v Oranu. Ena ladja je bila za-

puščena v gorečem stanju, druga pa je bila težko poškodovana.

Oddelki bombnikov so delovali nad alžirskim pristaniščem in so zadeli dva parnika, od katerih je eden potopljen.

Oddelki nemškega letalstva so včeraj ob alžirski obali napadli sovražni konvoj ter potopili en 8000 tonski parnik in zadeli nadaljnih osem parnikov s skupno 49.000 tonami.

Pozneje so naša torpedna letala pod poveljstvom letalskega stotnika Ricciarinja Giulija potopila nad isti konvoj ter potopila s torpedom en 10.000 tonski parnik, en drug enako velik parnik pa so težko poškodovale.

V zahodnem Sredozemlju so skupine torpednih letal ponovno napadle številne sovražne trgovske ladje, ki so jadrale v močno zaščiten konvoj.

Kapitan Franco Mellei, poročnik Alessandro Setti in poročnik Francesco Cossu so potopili vsak po en nad 7000 tonski parnik (skupno 21.000 ton).

Podporočnik Carlo Phister je zelo poškodoval še neki četrti parnik.

15 leta po šteti Syowa Medtem potekajo med Japonsko in Italijo pogajanja za določitev smernice glede podrobnega uveljavljanja sporazuma o gospodarskem sodelovanju.

Berlin, 21. jan. AS. Nemški tisk, ki z velikim poudarkom podčrtuje podpis nove pogodbe med silami trojne zveze, je enoten v mnenju, da bo prepričanje treh velikih zastopanih sil odločilni prispevek k nadaljevanju vojne in k končni zmagi proti skupnemu sovražniku. »Deutsche Allgemeine Zeitung« piše, da gre za zelo pomembno gospodarsko poglavitno političnih in vojaških pogojev, sprejetih svoječasno pri sklenitvi trojne zveze. Odnosaji Nemčije in Italije z Japonsko predstavljajo zgled enotnosti pogledov ter koristi, tako da se po pravici lahko govori o popolni enotnosti teh pogledov in o enotnem cilju treh držav. Pod vodstvom Italije in Nemčije bodo evropske gospodarske sile stalno napredovale ter si po obnovi na vzhodu zasedenih poljedelskih pokrajin ustanovile pogoje za bodočo dobrobit evropskih narodov.

Dnevni napad na London

Stockholm, 21. jan. AS. London je včeraj pri dnevu na svojem mešu zopet čutil ugriz nemškega letalstva. Proti pokdnevu so sirene dale znak za alarm in nekaj minut nato so bili na nebu nad prestolnico že številni strmoglavci, ki so se spuščali na določene cilje. Neki Reuterjev telegram pravi, da je bila obramba presečena in da so nemška letala letela 200 m nad Londonom, ponekod pa še celo nižje, čisto nad strehami. Takole Reuter popisuje napad: »Letala, ki so danes popoldne napadla prestolnico, so prišla od jugovzhoda ter so bombardirala zelo obljudeno četrt in zadala škodo hišam ter prebivalstvu. Ko so odvrgla svoje bombe, so obstrlevala nek potniški vlak. Mnogo oseb je bilo ubitih. Bombe so padale tudi na tri kraje ob južni obali ter v njihovi bližini. Napad na London je trajal 30 minut. V neki šoli so bili mrtvi in ranjeni. Takoj so bili prepeljeni v bolnišnico. Lovska letala so se takoj dvignila za napad na nemške bombnike. Nato se je razvila nad Londonom ena največjih letalskih bitk, kar jih je pomnilo po takozvani bitki za Anglijo. Okoli 25 do 30 nemških lovskih bombnikov je preletelo obalo pri Beachy Headu in odšel na grofiji Kent in Sussex. Šest od teh letal je priletelo tudi nad londonsko pokrajino. V boj z angleškimi letali se je zapletlo še kakih 50 do 100

drugih sovražnih letal, od katerih so bila nekatera sestreljena. Istočasno z napadom na London so druge nemške eskadrole bombardirale tri mesta na južni angleški obali in naredile škodo. Angleška letala, ki so se dvignila proti napadajočim bombnikom, so imela dovolj opravka z nemškimi lovci, ki so prileteli preko Rokava in so se kakor puščice spuščali na angleške lovce, ki so jih zapletli v največjo letalsko bitko, ki se je kdaj vršila nad angleškimi obalami. Neko poročilo pravi, da je bilo od včeraj v Londonu ubitih 24 oseb.

Berlin, 21. jan. AS. Iz vojaškega vira se je izvedelo, da so bile predvčerajšnjim pri bliskovitem napadu na London posebno zadete četrti severnovzhodno in vzhodno od Greenwich parka. Nemška letala so iz višine 30 metrov zmetala svoj tovor v bližini Trafalgar Rooda ter v pristaniških delih. Nemški letalci so zagotovo sestrelili 7 zapornih balonov v obrambnem pasu okoli Londona, ki so jih spustili v zak le nekaj minut pred nemškim napadom. Piloti so se nato usmerili na južni del mesta ter obstrlevali naprave, ki služijo vojnemu gospodarstvu. Uničena sta bila dva plinomera. V dvoboju med »Focke Wulfi« in »Spittfireji« sta bila dva »Spittfireja« sestreljena, dva druga pa verjetno uničena. Na nemški strani manjka samo en hiter bombnik.

Tojo je že okrevl

Tokio, 21. jan. AS: Izvedelo se je, da se je zdravje japonskega ministrskega predsednika generala Toja že precej izboljšalo in visoki japonski državnik je že v stanju okrevanja. Računa se, da bo v enem tednu popolnoma zdrav.

Premoč japonskih bombnikov

Tokio, 21. jan. AS. »Asahie« piše, da so japonski bombniki znova dokazali svojo nezlomljivo premoč tudi pri zlomu angleške ofenzive v Birmi in povzročili, da je bila izpraznjena Kalkuta, ki je imela zadnje mesece poldrug milijon prebivalstva, zdaj pa šteje le še 700.000 duš. Angleške oblasti so zelo zaskrbljene zaradi tega izpraznjenja, kajti povzročilo je velik nered po celi pokrajini in narodni indijski krogi lahko svobodneje delajo. Tako se je zadnje čase res pomnožilo število sabotažnih dejanj, tako da je zaradi naraščajočega sovražnega razpoloženja proti Angležem moralo angleško poveljstvo prositi čungkingško vlado za pet divizij, da bodo nadomestile angleške čete, ki morajo opravljati policijsko službo. Angleška zahteva pa je ostala neuslišana zaradi stalnih angleških izdajstev nad Kitajci.

Vojna za Evropo

Bukarešta, 21. januarja. AS. Znanj romunski pisec Simionescu-Ramniceanu piše danes v uvodniku lista »Viaza« o evropski obrambi in pravi med drugim: »Anglija, ki je odgovorna za to vojno, je ustvarila danes naslednji položaj: dočim bi Sovjetska Rusija rada naredila iz evropske celine enostavno rusko provinco, pa hočejo Združene države iz nje narediti svojo kolonijo. To vojno torej v resnici lahko označimo za vojno med sovražniki in branilci Evrope. Sovražniki so Amerikanci in Rusi. In Anglija? O njej se ne izplača več govoriti, ker je njena edina želja potolči Nemčijo, nato pa umreti v ameriškem objemu.

Ameriški načrti s Portugalsko

Lizbona, 21. jan. AS: List »Accao« je prinesel članek Alvessa de Azevedo proti profesorju Rennerju, ki poučuje zemljepis na univerzi v Kolumbiji in je v ameriški reviji »Collier« objavil zemljevid, predstavljajoče svet, v katerem naj vlada daljši mir, kakor je bil Versailles. Profesor Renner je iz evropskega zemljevida kratkoma zbrisal Portugalsko, češ da se bolj ali manj umetna Portugalska ohranja le po milosti angleške pomorske moči. Kakor da bi to zadostovalo, je profesor Renner v / i ki razdelil še Mozambique ter polovico dodelil Južni Afriki. drugo polovico pa angleškim posestim v vzhodni Afriki. Na azijskem zemljevidu naj bi iz portugalskih lasti

v Indiji nastale tri neodvisne države, Industan pa bi bil razdeljen. Azevedo pravi, da so vsi ti predlogi brez vsake logične, zemljepisne in tudi politične utemeljitve in da Renner nima niti najmanjšega pojma, kaj se pravi kolonizirati, kajti kolonizirati ne more samo tisti, ki to hoče, marveč mora imeti zato tudi možnosti. Samovoljni in nevedni zemljepisni profesor ameriške univerze gotovo ne ve, s kolikšnimi težavami in žrtvami se je Portugalska utrdila onstran morja. Popolnoma so mu neznana dela, s katerimi so razni portugalski znanstveniki dokazali pravice Portugalske do posesti ozemelj, ki jih ima preko morja.

Ruske rezerve niso neizčrpljive

Berlin, 21. jan. AS. Berlinski komentarji podarjajo, da težavnost borbe na vzhodu ni v nobeni zvezi s kakimi novimi okoliščinami, kakor na pr. z novim orožjem ali z novo sovražno taktiko, marveč jo je pripisati barbarškim in primitivnim silam, kot je ruska zima in pa divja narava azijskega človeka. V zvezi s tem se je govorilo — piše »Börsen Zeitung« — o pravi pravcati plimi, proti kateri postavlja obramba sistem jezov in nasipov, s katerimi se je človeštvo vedno branilo proti plimi.

Osamljene trdnjave, ki se že več tednov junaško upirajo ob naraščajočih težavah, se dajo primerjati z osamljenimi otočki, na katere navljuje plima. Ta odpor je trdno prepričanje v končno zmago. Treba je vztrajati za vsako ceno vse do takrat, dokler bo plima zgubila svojo silovitost in bodo vode zopet splahnele. Tak trenutek bo po sili razmer prej ali slej moral nastopiti.

Stalinove rezerve moštva in gradiva lahko

ustvarijo za kak mesec videz neizčrpljivosti, kar pa v resnici niso. Naravni zakon pravi, da doživlja napadalec stalne izgube, ki so čisto stokrat večje od izgube obrambe. Poleg tega je sneg meter visok ter ovira letalstvo in motorizirane kolone in je v tem oziru negativen tudi za boljso-vike. Timošenkov in Žukov »oklepni valjare« se bo tudi moralo ustaviti, naj bo še tako velik.

Nehote se pri tem obuja spomin na carskega generala Brusilova, na katerega je stavil Churchill v prejšnji svetovni vojni vse svoje nade. Tudi on je bil mojster množične ofenzive. Julija 1916 so ruske horde vdrele v Galicijo in Srednjo Evropo. To je bil slučajni in kratkotrajni vdor, ki ga je pozneje razkropila močna nemška obramba ter v krvi zadušila. Brusilov pa se ni odpovedal tej svoji taktiki, zato ker druge ni poznal. Tako dela danes tudi Stalin, toda ruski valjar bo ustavljen in ugonobljen. Nemški vojak bo zopet dokazal, da ne zmaguje brutalna sila, marveč duh.

Velikodušna podpora ministrstva za ljudsko omiko

Za povzdigo umetniške delavnosti je ministrstvo dovolilo Glasbeni Matici in glasbenim zavodom 200.000 lir podpore

Ljubljana, 21. januarja.

Ministrstvo za ljudsko omiko je dovolilo Glasbeni Matici in drugim glasbenim zavodom našega mesta podporo 200.000 lir za tekoče leto z namenom, da se ojači umetniška delavnost na področju glasbe.

Gotovo bo ta novica prijetno zadela vsa javnost, posebno pa ljubitelje glasbe. Slovenski glasbeniki take velikodušnosti niso vajeni. Glasba spada v ono področje, kjer pride morda najbolj do izraza.

Uradni razglasi

Zapora mezd, plač in drugih nagrad kakršne koli vrste

Clen 1. Mezde, plače in nagrade kakršne koli vrste, kakor jih določajo veljavne delovne pogodbe in drugi enaki predpisi ali se dejansko izplačujejo delojemalcem, za katere se kakor koli uporabljajo predpisi o ureditvi delovnega razmerja,

Ljuba Prenner: »Veliki mož«

Ljubljana, 21. januarja.

Kljub najboljši volji se res podjetna pisateljica Ljuba Prenner še ni toliko otresla raznih predsodkov, da bi prikazala svojo prvo komedijo v čisto hoteni luči in ji dala bolj določeno vsebino ter bolj izrazilo okolje. Zgodba komedije, ki je bila snodi uprizorjena v Drami, je tale: Neslaven pisatelj Pavel Kresnik pošilja svoje rokopise na vsa uredništva in vse založbe, a brez uspeha. Končno pošlje rokopis svojega romana v Pariz, kjer mu ga prijatelj prestavi v francosčino. Roman izide nato v najboljši francoski knjižni založbi pod drugim imenom Rastislava Vrhunca. Vrhunčevo ime zaslovi tudi v domovini. Pavel Kresnik naprosi nekoga prijatelja, da prevzame vlogo Vrhunca in se da z vsemi častmi sprejeti v domovini kot njen »veliki sine«. Po raznih dogodivščinah se končno vendar razodene, da je avtor slavnega romana Pavel Kresnik sam, in vsi izdajatelji, uredniki in kulturni delavci ostanejo osramočeni.

Komedija Ljube Prennerjeve bi naj predstavljala nekakšno satiro na naše književne razmere, kakor pisateljica sama poudarja. Ni dvoma, da bi mogla imeti pri tem najboljše namene. Bo pa bolj točno, da ji je poizkus dokaj klavrnost končal v malo manj kot povprečnem začetništvu, ki ga od časa do časa nek del publike rad vidi zato, da pozablja ob njem resnično vrednost prave umetnosti, ker ta nič kaj ugodno ne vpliva na njegovo duhovno nastojenost. Komedija »Veliki mož« je namreč kljub veliki reklamni, ki je imela čisto svojski, literarni pomen, tipičen izraz sodobnega pisateljskega prizadevanja, ki ne pozna več življenjske vsebinskosti ter si ustvarja umne probleme iz plehkih vsakdanjosti. Poleg tega pa je vsa ta plehkoba prikazana tako »ljubko« preprosto, da jo morajo režiser in igralci z lastno poštrevnostjo in odpo-vedjo reševati iz popolne neučinkovitosti, ki bi jo drugače imela. Tako je komedija »Veliki mož« skupek »biti se imajočih« satiričnih domislic, ki jih komaj spravijo v življenje prostovoljni prispevki odra samega in nekaj najprimitivnejše situacije komike, ki vzbujajo zgolj avtomatičen smeh.

Z uprizoritvijo »Velikega moža« je Drama zadostila tistemu delu občinstva, ki rado ploska ob dvoumnih besedah, če bi se mogle dišati po zadoščevanju določnih miselnih potreb. To je bilo pri tej drami več kakor očitno in to je tudi morda edina »pridobitev« Velikega moža Prennerjeve. Seveda je ta »pridobitev« precej drugačnega značaja, kakor pa ga zahteva zase svet onega kulturnega ustvarjanja, v katerega se je hotela postaviti Ljuba Prennerjeva kot glavni junak. Prav ob tem delu se nehoti povračajo bridke besede profesorja Kresničke, da mnoga dobra dela, celo izvrstna dela trohne že bogve koliko časa in bogve kje, medtem ko si razna nezrela in z reklamo vsiljena dela utirajo pot na oder samo zato, ker bi si nek del občinstva ob njih rad izposlal svoja razpoloženja ali nerazpoloženja. Tako bo ostal »Veliki mož« Prennerjeve tipičen primer, da človek med velikimi, majhnimi in najmanjšimi stvarmi včasih le izbere prav najmanjše, če ima seveda za to zadostne razloge.

Naročajte »Slovenca«!

Iz vzrokov vojne nastaja orožje miru

POT POLITICNE MOČI PETROLEJA

»Pozneje,« je nadaljeval Rockefeller, »sem vedno bolj spopolnjeval trust, da združim naše znanje in naš denar in da postavim veliko in pomembno podjetje na mesto več majhnih. Mi smo podjelle res dvignili in obenem smo ta denar tudi dobro obrestovali. Tako je kapital vedno bolj rasel in podjetje je bilo vedno večje. Pri vsem tem pa je ostal cilj eden in isti: Da razširimo naše podjetje s tem, da prodajamo najboljše in najcenejše proizvode...«

To so torej besede ustanovitelja Standard Oil Co. Ljudje in vlada Zedinjenih držav pa so že tedaj sumili Rockefellerja, da ima pred seboj druge cilje. To je bilo že leta 1887, ko je izšel zakon, ki prepoveduje truste. Leta 1892 je Vrhovno državno sodišče v Ohio izjavilo, da smatra Standard za protipostavno in je izdalo ukaz, da se družba razide. Ker družba ni izpolnila izdanega ukaza, je bila leta 1907 obojena na plačilo kazni v znesku 29 milijonov dolarjev. Toda družba te kazni ni plačala in razpust trustra je le še povečal Rockefellerjevo moč: 39 družb je umaknilo svojo udeležbo. Na videz so postale zopet popolnoma samostojne. Prodale pa so večino delnic družbi Standard Oil of New Jersey. To pa je vodil Rockefeller. V letih 1912 in 1920 je štela družba osem in pol milijard mark delnic. Bila pa je že davno država v državi in njena politika je bila le prepogosto politika Združenih držav. Trust na zunaj ni več obstajal, toda njegova moč je bila večja kot kdaj prej. Ljudje iz Standard družbe so imeli ministre in senatorje v svoji službi in — vsaj enega — predsednika: senator Harding je bil izvoljen v Belo hišo leta 1920 predvsem z denarjem petrolejske industrije. Seveda se je potem kot predsednik moral izkazati in oddolžiti. Hughesa — enega izmed ravnateljev in pravnih zastopnikov družbe Standard Oil je imenoval za zunanjega ministra in tako vpregel ameriško diplomacijo, da je služila interesom Johna D. Rockefellerja.

lerja. Andrew William Mellon, eden izmed šestih najbolj bogatih ljudi na svetu in tedaj tretji najbogatejši ameriški milijarder, med drugim tudi lastnik Gulf Oil Co., je postal zakladnik tajnik, finančni minister predsednika Warren Gamaliel Hardinga. Tudi to imenovanje so opazili vsi interesi za petrolej od Kolumbije do Kitajske. Dobro je bil izvoljen, že je obiskal novi predsednik petrolejska polja v Oklamah in izjavil ob tej priložnosti, da je petrolejska industrija eno izmed najvažnejših sredstev civilizacije sedanje dobe. In to je tudi dokazal: V Mexieu je bil predsednik Carranza, ki je tvegati izjaviti, da je petrolej narodna last, pri volitvah leta 1920 — zavrnilo umorjen. Šef države je postal Obregon, ki je sklenil premirje z ameriški petrolejski podjetji. Harding je poslal na Costarico mornariške vojaške, ki so se udeležili 28. avgusta leta 1921 zmagovitega spreveda proti panamskim četam, ki so jih naščuvali Angleži. Spor je rešil Hardingov odposlanec, ki je rešil petrolejski spor v prid Združenim državam. Pozimi leta 1921 in 1922 je sklical isti Harding v Washingtonu razorožljivo konferenco, na kateri je prišlo do angleško-amerikanskega petrolejskega premirja.

Albert B. Fall, državni tajnik za natančne zadeve pod Hardingovo vlado, pa je medtem preskrbel, da so plačali Kolumbiji 25 milijonov dolarjev kot nadomestilo za Panamo in pa zato, ker je Standard snubila njene petrolejske vrelce. Isti Fall je poslal križarko proti Tampicu, ki naj podpre njegovega prijatelja v boju proti Mexicanu Eagle in končno je Washington se obljubil 200 milijonov dolarjev kredita, če bi Sovjeti dovolili petrolejske koncesije Sinclairju. Harding in njegovi petrolejski prijatelji so ustvarjali veliko mednarodno politiko, toda pri tem niso zanemarjali ameriških petrolejskih rezerv. Fall je zadržal polja ameriške mornarice, edine državne zaloge. To je prizadevalo nemalo strahu celo petrolejskemu predsedniku. Videl je, kako je naglo prišel Teapot-Dome škandal, ki je vrgel Falla in Sinclairja, videl je, kako dela Deterding, vodja velikega angleško-nizozemskega petrolejskega koncerna Royal Dutch Shell, ki je že tedaj pridobil v Ameriki petrolej in kako so mu bile odbite vse državne koncesije. V poletju leta 1923 je Hardingov položaj postal tako nevzdržen, da je nenadoma šel na dopust in izginil iz Washingtona.

KULTURNI OBZORNIK

Povest o vašem porednežu

Joža Vovk: »Naš Buček«

Za božič je Slovenska knjižnica v 36. zvezku prinesla izvorno slovensko povest iz otroškega življenja »Naš Buček«, ki jo je episal Jože Vovk, bivši kaplan v Kranju, sedaj v Belgradu. Jože Vovk se je že preje večkrat oglašil v naših listih, tako v Domu in svetu in Mladiki kot pesnik, toda zanimanje je vzbudil še s svojimi šaljivimi zgodbami v Vrtnu, v Slovincu in Kresu, kjer je pisal tantovsko zanesene stvari ter mladinsko sočne dogodke. Toda tudi to delo bi ostalo precej zakrito, da ni izdal v samozaložbi l. 1941 knjižico »Zaplankariji«, ki jih je ilustriral H. S. Po tem predelu pa je napisal daleč od ožje domovine nekakšen svoj življenjski izpis iz otroške dobe do šole, ki je sedaj izšel pod naslovom »Naš Buček«.

V uvodu mu imenuje prijatelje literarne predhodnike, kot so: »Zgodbe malega poredneža«, ob katerih smo se zabavali v mladih letih, Claesov »Beloglavček«, ki ga je izdal svoj čas Ljudske knjižarne ter Vadenov »Otroški postrežek«, ki ga je izdal Mohorjeva knjižnica. Prav res ima Vovkov »Naš Buček« s temi veliko skupnega: predvsem sočnost, karikiranost, razposajenost brez nasilne vzgojnosti, da celo s premalo vzgojnosti, kajti delo lahko vpliva na otroke nasprotno: da jih vabi v nagajivost, ki pa tako privlači odraslega bralca, spominjajočega se svojih otroških let. S svojimi zgodbami o tem, kako Buček dobi ime, kako mora k zdravniku zaradi ližola v nosu, kako majo pobožen je bil v šoli in kakšne je uganjal v cerkvi, kako se mu je izjalovil praznik z dolgi hlačami, kako je reševal mačke iz vreč, kako je pasel in kaj vse je dobil na tomboli za osem kovačev, predvsem pa z zgodbami ob zvonovih, cerkvenih in kravih, kar se zaključuje z vstopom v šolo: s temi svojimi zgodbami, ki jih Vovk ni napisal toliko za mladino, kakor za odrasle, je ustvaril lepo knjigo, za katero mu bodo bralci hvaležni. Z »malim porednežem« sicer ne vzdrži primere, kajti te nagajivosti so včasih manj dobro poantirane ter tudi kdaj nasilno smešne, pač pa stoji s svojim sočnim opisanjem otroških let brez morečega in zadušnega pridigarstva blizu duha holandskih katoliških naturalistov, ki so nam zadnje čase postali tako znani po uspešnih prevodih (Timmermanns, Streuella, Claes). Naš Buček je slovenska inačica teh veselih zgodb, ki v sončnih oblikah in z močno karikatur (veselica) ter evezimi barvami postavi pred nas resničnejše življenje, kakor pa smo ga bili vajeni brati v povestih iz otroških let. Vzgojitelj bo sicer pogrešal vzgojne poante (o Bučkovi pobožnosti in se kaj, Krizev pot), toda kritik prav tem poglavjem ne bo mogel odrekat življenjske pristnosti in močnih potez Vovk teh zgodb ni pisal kot duhovnik, temveč kot pisatelj, oblikovalec neke mladosti — verjetno svoje — ki je bila vesela, vsa v soncu nagajiva, in nima namena pobiljšavati, temveč pripovedovati. Prav zato se mi zdi, da

jo bodo uživali bolj odrasli, ki bodo ob njej doživljali neposredno svojo mladost. Ti bodo Vovku hvaležni zanj.

Trpinova oprema in risbe zelo poživljajo knjigo ter so posrečene. Z likom Bučka pa se mu je posrečilo ustvariti tip našega »poredneža«, ki bo še dolgo ostal v spominu bralecem.

Za božič je bilo to prijetno zabavno čtivo. Literarnemu svetu pa se je odkril talent, ki utede nadaljevati Milčinskega dobro tradicijo, pa morda v še sočnejši, neposrednejši in preprostejši obliki, kajti pri Milčinskem je prihajala že v estetično kompliciranost in samodopadljivost. Vovk ima za to mnogo zmožnosti: živahnost, humor, karikaturu in barvitost ter neposrednost podajanja, kar je njegova velika odlika.

Knjižice

Knjižice, ki izhajajo na Rakovniku, so za novo leto izdale svoj Duhovni koledarček, ki navaja k duhovnemu življenju tekom celega leta ter k intenzivnemu življenju s Cerkvijo. Kakor čujemo, se pripravljajo že druga izdaja tega koledarčka. Za njim pa je izšla knjižica, ki jo je priredil dr. Far-kaš o švicarskem »očetu domovine« bl. bratu Nikolaju de Flüeu iz 15. stol. Knjižica nosi naslov »Oče domovine«. V njej je podan življenjski švicarskega družinskega očeta, poslanca, puščavnika in državnika, ki je postal zavetnik Švice ter ga Švica časti kot svojega zavetnika. Saj njegov kip krasi zvezno palačo republike v Bernu, ter njegov lik nosijo državne znamke. Zvezni predsednik Motta je celo izjavil, da pomeni danes bl. brat Nikolaj največje moralno silo v Švici. Ker se je po čudežnem znamenju roke nad Švicco 13. maja 1940, ki naj predstavlja njegovo varstvo, začel nov proces za proglašitev svetnikom, je stopila njegova oseba v novo aktualnost. Knjižice tako popularizirajo življenjskega državnika, ki se je ves posvečal Bogu, v molitvi vodil iz samote k miru svojo domovino s seboj in sosedji ter tudi danes štiti domovino, ki je ostala kot miren otok v viharju sveta.

Knjižice izhajajo že deset let. Za ta jubilej jim je napisal lepo pismo škof dr. Rožman, kjer poudarja njihov pomen v današnjem življenju s tem, da dajejo odgovore na pereča vprašanja, poučujejo resnice in kažejo privlačne zgled. V desetletju let želim, Knjižicam, da bi našle pot k vsem slovenskim dušam in bi v teh izrednih časih v največji meri mogle vršiti svojo važno nalogo: »učiti, tolažiti, voditi.«

Rožni venec Bl. Device Marije

Za priliko nove pobožnosti deveterih sobot, ki zahteva premišljevanje svetega rožnega venca, kakor si ga želi Marija v Fatimi, je isti dr. Vrečar, naš najmarljivejši liturgični pisatelj, sestavil vzornega molitvenika »Kristus krajuje!«, napisal kratko navodilo, kako naj se eveti rožni venec moliti ter pri vsaki skrivnosti dodal kratko premišljevanje. Knjižica, ki ima str. 16, stane samo 2 liri.

Gospodarstvo

Italijanskoromunska filmska ustanovitve. V Bukarešti je bila osnovana delniška družba z glavnico 250 milij. lejev pod firmo Cineromit. Pri ustanovitvi te družbe sta v enaki meri udeležena romunska država in italijanska filmska družba ENIC, od glavnice hosta oba prispevala po 5,5 milij. lejev v gotovini, 70 milij. lejev pa s tehničnimi napravami itd. Namen družbe je pospeševati filmsko proizvodnjo v Romuniji z ustanovitvijo kinov in produkcijskih naprav.

Hrvatski državni monopoli so isti kot so bili v prejšnji državi. Od 10. aprila 1941 do 10. maja 1. 1942 so hrvatski državni monopoli prodali za 1.685 milij. kun proizvodov. Dohodki v novem proračunu za 1943 so predvideni na 2.408 milij. kun, t. j. na 22,11 odstotkov vseh državnih dohodkov.

Osejka železolivarna in tvornica strojev, ki spada v koncern Hrvatske deželne banke, izkazuje za lanko leto 1941 pri glavnici 5 milijonov kun čistega dobička 0.795 milij. kun, dočim je znašal dobiček za 1941 0.672 milij. kun.

Izprememba hrvatske carinske tarife. Hrvatsko finančno ministrstvo je izpremenilo obstoječi carinski režim za umetno svilo in volno. To velja za promet z Nemčijo. Uvožena celulozna volna bo carinjena po istih postavkah kot čisti bombaž, mešanica pa bo carinjena po predpisih, ki veljajo za carinjenje teh zmesi. Nove postavke, ki so višje od prejšnjih, so stopile v veljavo dne 1. januarja letos.

Elektrifikacija švicarskih železnic. Pomanjkanje premoaga v Švici povzroča vedno večje elektrifikacije švicarskih železnih železnic. Leta 1918 je znašala dolžina elektrificiranih prog komaj 140 kilometrov, leta 1925 je bilo elektrificiranih že 795, leta 1935 1.665, s koncem leta 1940 pa je bilo elektrificiranih že 2.151 km. To je sedaj že 74,2 odstotka švicarskega železniškega omrežja. Za prihodnjih 4—5 let je napravljen načrt za nadaljnjo elektrifikacijo 2.400 km, tako da bo skupno 86 odstotkov vseh švicarskih železnic elektrifi-

ciranih. Vendar so glavne proge že itak elektrificirane, tako se razvija že 93,8 odstotkov vsega prometa na elektrificiranih progah. Letna potrošnja električnega toka je znašala leta 1940 850 milij. kilovatnih ur, od tega so porabile samo zvezne železnice 751,5 milij. kilovatnih ur.

Tipizacija kmetijskih strojev na Madžarskem. Na Madžarskem je bila ustanovljena posebna komisija, ki je pripravila vse potrebno za proizvodnjo samo tipiziranih kmetijskih strojev.

Švicarska zunanja trgovina v lanskem letu. Količina švicarskega uvoza se je lani zaradi angleške blokade znižala v primeri z letom 1941 od 4,79 na 4,31 milij. ton, vrednost pa je zaradi višjih cen nekoliko narasla in sicer od 2.024 na 2.049 milij. frankov. Vrednost izvoza je v istem razdobju narasla od 1.463 na 1.572 milij. frankov in se je tako deficit zunanje trgovine lani zmanjšal od 561 na 478 milij. frankov je bilo lani 77 odstotkov vrednosti uvoza kritih z izvozom, dočim je ta odstotek znašal leta 1941 72 odstotkov.

Nove omejitve potrošnje v Zedinjenih državah. Severnoameriški kmetijski minister je napovedal nove omejitve v potrošnji Zedinjenih držav počasi s 1. februarjem 1943. Obrok masla bo znižan za 30%, prodaja sladkornih sokov pa je že prepovedana. Namen teh omejitev je, dobiti čim več živil za vojaštvo, pa tudi za izvoz v države na osnovi zakona o posojilu in najemu.

Hranilne vloge v Belgiji. Pri največji hranilnici v Belgiji je znašal leta 1938 dvig per saldo hranilnih 1.051 milij. frankov, kar se je v letu 1940 zmanjšalo na 747, leta 1941 na 233 milij. frankov. V letu 1942 so pa nove vloge prekašale dvige za 831 milij. frankov in so skupno narasle na 12.791 milij. belgijskih frankov.

Nov most čez Donavo. Začela so se predelava za zgradbo novega mostu čez Donavo med Rusčukom na bolgarski strani in Giurgiu na romunski strani. Strokovnjaki sedaj pregledujejo kraje, kjer bi bilo najugodnejše postaviti most.

